

کۆماری عێراق
هه‌ریمی کوردستان
سه‌رۆک

بڕیار

ژماره (٩) ی سالی ٢٠٢١

به‌پێی ئەو دەسه‌لآتە‌ی پێماندراوه له‌ بڕگه‌ی (یه‌که‌م) ی مادده‌ی (ده‌یه‌م) له‌ یاسای سه‌رۆکایه‌تی هه‌ریمی کوردستان ژماره (١) ی سالی ٢٠٠٥ ی هه‌موارکراو و پالپشت به‌ یاساکاریی په‌رله‌مانی کوردستان که له‌ دانیشتنی ئاسایی ژماره (١٧) ی رۆژی ٢٠٢١/٧/٦ کردوووه‌تی، بڕیارماندا به‌ ده‌رکردنی:

یاسای ژماره (٧) ی سالی ٢٠٢١

یاسای هه‌مواری یه‌که‌می یاسای ژماره (٣) ی سالی ٢٠١٩

یاسای به‌خاوه‌نکردنی ئەو زه‌ویانه‌ی که له‌سنوری شاره‌وانییه‌کان زێده‌رپۆییان له‌سه‌رکراوه

له‌هه‌ریمی کوردستان - عێراق

مادده‌ی (١)

بڕگه‌کانی (یه‌که‌م) و (دووهم) له‌ مادده‌ی (١) ی یاساکه‌ هه‌موارده‌کریته‌وه، له‌گه‌ڵ زیادکردنی دوو خاڵ به‌ زنجیره‌ی (٢) و (٣) بۆ بڕگه‌ی (یه‌که‌م) و به‌م شێوه‌یه‌ی خواره‌وه‌ ده‌خویندریته‌وه:

یه‌که‌م:

١- زێده‌رپۆکار: بۆ مه‌به‌سته‌کانی ئەم یاسایه‌، ئەو که‌سه‌یه‌ که به‌ زێده‌رپۆیی خانوووه‌کی دروستکردوو هه‌م یان تێدا نیشته‌جێیه‌ یان میراتگره‌ شه‌رعییه‌کانی، یان ئەوانه‌ی به‌ حوکمی ئەم یاسا بۆ به‌خێوکردنیان راسپێردراوه‌.

٢- سوودمه‌ند: بۆ مه‌به‌سته‌کانی ئەم یاسایه‌، ئەو که‌سه‌یه‌ که له‌دوای سالی ١٩٩١ زه‌وی یان یه‌که‌ی نیشته‌جێ بوونی به‌ هه‌ر هۆکاریک و هه‌رگرتبێت، جگه‌ له‌ رێگه‌ی زیادکردنی ئاشکرا.

٣- ئەو که‌سانه‌ی چ سروشتی بن یان مه‌عنه‌وی، و له‌ چوارچێوه‌ی پرۆژه‌کانی نیشته‌جێبوون له‌لایه‌ن ده‌سته‌ی وه‌به‌ره‌ینان یان دامه‌زراوه‌یه‌کی تری حکومی مۆله‌تییان پێدراوه‌، و زێده‌رپۆییان له‌ ده‌ره‌وه‌ی سنووری رێپێدراو کردوو، حوکمه‌کانی ئەم یاسایه‌ نایانگرتیته‌وه‌ و زێده‌رپۆییه‌کانیان بۆ به‌خاوه‌ن ناكریت.

دووهم: شاره‌وانییه‌کان ده‌توانن ئەو زێده‌رپۆکاره‌ی که پێش رێکه‌وتی ٢٠٢٠/١٢/٣١ خانووی نیشته‌جێبوونی به‌ زێده‌رپۆیی دروست کردوو، بکه‌نه‌ خاوه‌نی ئەو زه‌وییه‌ی خانوووه‌که‌ی له‌سه‌ر دروست کراوه‌ و مولکی ده‌وله‌ته‌، جا چ مولکی ته‌واو بێت یان مافی ره‌فتارکردنی له‌سه‌ر بێت، به‌مه‌رجێک بکه‌وێته‌ ناو سنووری شاره‌وانییه‌کان و له‌ ناوچه‌کانی نیشته‌جێبوون بێت، به‌پێی مه‌رج و حوکمه‌کانی ئەم یاسایه‌.

ماددهی (۲)

برگه کانی (سییه م) و (چوارهم) ی ماددهی (۲) ی یاساکه یه کده خریت ریزبه ندی برگه کانی تر به وپییه ریکده خریتته وه و برگه لیکدراوه که به م شیوهیهی خواره وه ده خویندریتته وه:
سییه م: پیویسته زیده پوکار داواکاریه کی نووسراو، له ماوهیه کدا که له (۱) یه ک سال له ریکه وتی بهرکاربوونی ئەم یاسایه تیپهر نه کات، پیشکesh به سه روکی یه که ی کارگیپی بکات بو مه بهستی به خاوه نکردن.

ماددهی (۳)

برگه کانی (یه که م) و (دووهم / ۱، ۲) و (چوارهم) ی ماددهی (۳) ی یاساکه هه موار ده کریتته وه، و برگه یه ک به زنجیره ی (پینجه م) زیاد ده کریت، به م شیوهیهی خواره وه ده خویندریتته وه:
یه که م: لیژنه یه کی بالا به سه روکیه تی پاریزگار یان سه روکی یه که کارگیپییه کان، و ئەندامیه تی لایه نه په یوه نیدار ه کان له وه زاره ته کانی داد، دارایی و ئابووری، شاره وانی و گهشت و گوزار، کشتو کال و سه رچاوه کانی ئاو له هه ریمی کوردستان - عیراق پیکده هیئریت، به مه بهستی تاوتوئ کردنی داواکارییه کان و دلنیا بوون له هاتنه دی مه رجه پیویسته کانی به خاوه نکردن، و لیژنه ی بالا ده توانیت لیژنه ی لاهه کی له شاره وانییه په یوه نیدار ه کان بو ئەنجامدانی ریکاره ته کنیکه پیویسته کان پیکه یینیت.
دووهم: به های ئەو زه وییانه ی زیاده رو ییان له سه ر کراوه به خانووی نیشته جیپوون، نرخه کانیان به م شیوهیه ده خه ملیئریت:-

- ۱- ئەگەر ئەو زه وییه ی زیاده رو یی کرابوو سه ر له لایه ن شاره وانییه وه پیش زیاده رو یی کردنه سه ری جیا کرابیتته وه، نرخه که ی به بری (۲۵٪) له سه دا بیست و پینجی نرخ ی راسته قینه ی زه وییه که ده خه ملیئریت، و زیده رو کاریش به سوودمه ند ئەژمار ده کریت.
- ۲- ئەگەر زیده رو کار سوودمه ند بوو بیت له ده ولت، له کاتی به خاوه ن کردندا بری (۱۰٪) سه دا ده له نرخ ی راسته قینه ده خریتته سه ر نرخ ی ئاماژه پیکراو له خالی (۱) ی سه ره وه.
- ۳- ئەگەر ئەو زه وییه ی زیاده رو یی کرابوو سه ر، پیشتر له لایه ن شاره وانییه وه جیا نه کرابیتته وه، نرخه که ی به بریک ده خه ملیئریت که له (۵٪) پینج له سه دی نرخ ی راسته قینه ی زه وییه که که متر نه بیت.
- ۴- هه ر زیده رو کاریک خو ی نیشته جی خانوو زیده رو ییه که نه بوو، و به به رامبه ر یان بی به رامبه ر که سپکی تری تیدا نیشته جی بوو، له کاتی به خاوه نکردندا بری (۱۰٪) ده له سه دی نرخ ی راسته قینه ده خریتته سه ر نرخ ی ئاماژه پیکراو له خاله کانی (۱، ۲، ۳) ی سه ره وه به پیی حاله ته کان.

چوارهم: لیژنه‌ی بالا بۆی هه‌یه به‌خاوه‌نکردن رەتباته‌وه ئەگەر شوینی خانووه‌که سه‌رپێچی بوو بۆ ماستەر پلان یان نه‌خشه‌ی که‌رتی، و زی‌ده‌رۆییه‌که‌ش لاده‌بریت له‌سه‌ر ئەرکی شاره‌وانی لاده‌بریت و زی‌ده‌رۆکار مافی رەفتار کردن به‌پاشماوه‌کانی ده‌بیت، و شاره‌وانی په‌یوه‌نیدار له‌سنووری خۆی به‌پارچه‌زه‌وییه‌کی نیشته‌جێ که‌رۆبه‌ری له (۲۰۰ م) دووسه‌ده‌مه‌تر دووجا زیاتر نه‌بیت، به‌بێ به‌رامبه‌ر قه‌ره‌بووی زی‌ده‌رۆکار ده‌کاته‌وه.

پینجه‌م: هه‌ر زی‌ده‌رۆکارێک بۆی هه‌یه ته‌نها یه‌ک خانووی زی‌ده‌رۆی به‌ناو بکری‌ت.

مادده‌ی (۴)

مادده‌ی (۴) ی یاساکه‌هه‌موارده‌کری‌ته‌وه و به‌م شی‌وه‌یه‌ی خواره‌وه ده‌خویندری‌ته‌وه:-

مادده‌ی (۴): ئەگەر که‌سی زی‌ده‌رۆکار، پابه‌ند نه‌بیت به‌پیدانی نرخ‌ی دیاریکراو یان خه‌ملینراوی هاتوو له‌برگه‌ی (دووهم) ی مادده‌ی (۳) ی ئەم یاسایه‌، یان مه‌رجه‌کانی هاتوو له‌مادده‌ی (۲) ی ئەم یاسایه‌ نه‌یگری‌ته‌وه، ئەوا مافی به‌خاوه‌ن کردنی نامینیت و خانووه‌که‌ی به‌زه‌وی و ئەوه‌ی له‌سه‌ری دروستکراوه به‌ناوی شاره‌وانی په‌یوه‌نیدار تۆمار ده‌کری، و به‌پێی یاسای ژماره (۱) ی ساڵی ۲۰۲۱ یاسای فرۆشتن و به‌کرپدانی مولک و مالی ده‌وله‌ت له‌هه‌ریمی کوردستان - عێراق ده‌فرۆشریت، و له‌به‌رامبه‌ری فرۆشتنه‌که‌ی به‌های دروستکراوه‌کان به‌شی‌وه‌ی شایسته‌بوونی به‌تیکدراوی (مستحقة القلع) ده‌دریت به‌خاوه‌نه‌که‌ی.

مادده‌ی (۵)

مادده‌ی (۶) ی یاساکه‌هه‌موارده‌کری‌ته‌وه و به‌م شی‌وه‌یه‌ی خواره‌وه ده‌خویندری‌ته‌وه:

مادده‌ی (۶): وه‌زاره‌تی شاره‌وانی و گه‌شت و گوزار، بۆ ئەو ناوچانه‌ی حوکمه‌کانی ئەم یاسایه‌ ده‌یانگری‌ته‌وه و نه‌خشه‌و دیزاینی ئاماده‌کراویان نییه‌، له‌ماوه‌یه‌ک که‌ له (دوو ساڵ) له‌رێکه‌وتی به‌رکار بوونی ئەم یاسایه‌ تێپه‌ر نه‌کات، نه‌خشه‌و دیزاین و پیداو‌یستی ته‌کنیکی ئاماده‌ده‌کات.

مادده‌ی (۶)

مادده‌ی (۷) ی یاساکه‌هه‌موارده‌کری‌ته‌وه و به‌م شی‌وه‌یه‌ی خواره‌وه ده‌خویندری‌ته‌وه:-

مادده‌ی (۷): داهاته‌به‌ده‌سته‌هاتوو‌ه‌کان به‌پێی ئەم یاسایه‌ به‌م شی‌وه‌یه‌ ته‌رخان ده‌کری‌ت. یه‌که‌م: رێژه‌ی (۷۰٪) هه‌فتا له‌سه‌دی داهاتی به‌ده‌سته‌هاتوو ده‌گه‌رپنדרی‌ته‌وه بۆ وه‌زاره‌تی (شاره‌وانی و گه‌شت و گوزار) ی هه‌ریمی کوردستان - عێراق و بۆ پێ‌ویستی‌یه‌کانی دانانی نه‌خشه‌و دیزاینی ئەو ناوچانه‌ی حوکمه‌کانی ئەم یاسایه‌ ده‌یانگری‌ته‌وه له‌گه‌ڵ هاندانی ئەو فه‌رمانبه‌رانه‌ی که‌ به‌شدارن له‌رێکاره‌کانی جێبه‌جێکردنی ئەم یاسایه‌.

دووهم: رێژه‌ی (۳۰٪) سی له‌سه‌دی داهاتی به‌ده‌سته‌هاتوو بۆ خه‌زینه‌ی گشتی هه‌رێم ده‌گه‌رپنדרی‌ته‌وه به‌مه‌به‌ستی ئاراسته‌کردنی بۆ خزمه‌تگوزارییه‌ گشتییه‌کان بۆ ئەو ناوچانه‌ی که‌ حوکمه‌کانی ئەم یاسایه‌ ده‌یانگری‌ته‌وه.

ماددهی (۷)

ماددهی (۸) ی یاساکه هه مواردده کریتته وه و بهم شیوهیهی خواره وه ده خویندریتته وه:-
ماددهی (۸): ئەو خانوانه ی که له سه رده می پژی می پيشوو پروخاون به هوکاری سیاسی، و دوا ی راپه رینی سالی ۱۹۹۱ دروست کراونه ته وه یان شویننه واری (شوین خانوویان) ماوه به پیی ته وای حوکمه کانی هاتوو له م یاسایه مامه له یان له گه ل ده کریت، نرخه که شیان به بری (۲٪) دوو له سه دی له نرخ ی راسته قینه ی زه و ییه که ده خه ملینریت.

ماددهی (۸)

کار به هیچ ده قیکی یاسایی یان بریاریک ناکریت که له گه ل حوکمه کانی ئەم یاسایه ناکوک بیت.

ماددهی (۹)

پیویسته له سه ر ئەنجومه نی وه زیران و لایه نه په یوه نیدارده کان حوکمه کانی ئەم یاسایه جیبه جیبکه ن.

ماددهی (۱۰)

پیویسته له سه ر وه زاره تی شاره وانی و گه شت و گوزار له ماوه یه ک که له (۶۰) شه ست رۆژ تیپه ر نه کات رینمای ی تایبه ت بۆ ئاسان جیبه جیکردنی حوکمه کانی ئەم یاسایه به هه ماهه نگی له گه ل لایه نه په یوه نیدارده کان ده ربکات.

ماددهی (۱۱)

ماددهی (۱۲) ی یاساکه هه مواردده کریتته وه و بهم شیوهیهی خواره وه ده خویندریتته وه:
ماددهی (۱۲): ئەم یاسایه دوا ی بلاو بوونه وه ی له پۆژنامه ی فه رمی (وه قايعی كوردستان) دا بۆ ماوه ی (۳) سن سال له ریکه وتی بلاو بوونه وه ی کاری پیده کریت.

هۆیه کانی ده رچواندن

به مه به ستی پرکردنه وه ی ئەو که لینه ی که له یاسای ژماره (۳) ی سالی ۲۰۱۹ دا هه بوون، و سوودمه ندبوونی زیاتری هاوولاتیانی که م ده رامه ت له زه وی ده وله ت و دۆزینه وه ی ده رچه ی یاسایی بۆ زیاده رپوه یی ناچاری، ئەم یاسایه ده رچویندرا.

نیچیرقان بارزانی
سه رۆکی هه ریمی كوردستان

هه ولیر

۲۰۲۱/۸/۱۸